

Pastor Díaz dentro del Romanticismo, por ENRIQUE CHAO ESPINA. Proemio de ... don ENRIQUE MONTENEGRO LÓPEZ. Madrid, Instituto Miguel de Cervantes (CSIC), 1949. 688 pàgs. + 31 làms. (RFE, Anejo XLVI.)

En les tres parts en què està dividit aquest treball, l'autor estudia successivament la figura de Pastor Díaz, la seva obra poètica i la seva tasca com a polígraf.

Intenta, en començar, de situar-lo exactament dins la seva època i ens fa seguir paral·lelament els passos de la vida del poeta ministre i els esdeveniments polítics i literaris d'aquells agitats moments. Potser l'excessiva importància i la descripció que dóna de molts d'aquells fets dilueixen un xic la imatge del biografat dins el cúmul de detalls i cites. De totes maneres veiem destacar-se'n la cristiana exemplaritat i l'honradesa que ornaren la seva vida, corroborades pels elogis que contemporanis i posteritat li han dedicat, i l'esperit romàntic que posseïa, ja abans que l'ambient pogués influir-lo.

En estudiar el poeta, el Sr. Chao ha tingut en compte tots els comentaris que hom n'ha fet, per bé que creu que la seva producció no ha estat estudiada d'una manera total i seriosa, i presenta una nova i encertada divisió de les seves composicions per temes i les ordena cronològicament. En l'anàlisi d'*A Alborada*, única poesia en llengua gallega que ens és conservada de Pastor Díaz, l'autor assenyala d'una banda la manca de veritable lèxic gallec i de l'altra un cert aspecte renaixentista, que també apareix en altres composicions. Més enllà remarca el paral·lisme que existeix entre algunes de les poesies dedicades a Lina, enamorada del poeta, i la novella autobiogràfica *Una cita*, així com entre *La mariposa negra*, o altres poesies que representen un nou moment en la seva vida sentimental, i la novella *De Villahermosa a la China*. Subratlla com la major part de les obres poètiques de Pastor Díaz, tot i servir fidelitat a les característiques pròpies del Romanticisme, ofereixen una gran originalitat; no per això, però, deixa de consignar les influències d'altres escriptors, que a vegades no són més que simples coincidències.

En la darrera part del llibre hom estudia el novel·lista, el biògraf, el crític, l'estadista, l'orador, el periodista i el sociòleg. Per bé que tots aquests aspectes siguin prou interessants, val la pena de destacar l'estudi que el Sr. Chao fa de les dues novel·les de Pastor Díaz. Ens en dóna el resum argumental, recull els comentaris que han merescut i tracta d'identificar els personatges i els llocs, cosa plenament aconseguida, car les novel·les, principalment la primera, són en molts aspectes autobiogràfiques. L'autor apunta que *Una cita* podria ésser el precedent de *La promesa*, de Bécquer; cal recordar, però, que el tema d'amors contrariats per diferència d'estament social és ben freqüent, i si bé en els dos fragments comparats hom pot trobar alguns punts de contacte, l'escena de l'enterrament obrint la fossa de Lina, ¿no recorda també el passatge de Shakespeare? El Sr. Chao creu que en aquesta obreta, el mateix que en moltes de les poesies de Pastor Díaz, es reflecteix l'esperit del poble gallec. A propòsit del caràcter autobiogràfic de *De Villahermosa a la China* fa al·lusió a la polèmica sostinguda pels Srs. Gamallo i Martínez Kleișer sobre les relacions entre *El Escándalo* i l'autor estudiat; el fet que Alarcón fos protegit per Pastor Díaz, i fins i tot que aquest li hagués inspirat l'argument, no proven, creu el senyor Chao, que hàgim de trobar-lo en la novella. Finalment són valorats els encerts i els defectes que *De Villahermosa a la China* conté, i és recordat que el mateix

autor no gosà de titular-la novella i que Valera assenyala que l'ànima del poeta havia parlat per boca dels seus personatges.

En el darrer capítol trobem una sèrie de pensaments inèdits de Pastor Díaz, que l'autor ens promet d'estudiar detingudament en un nou llibre. Una extensa bibliografia, més un bon nombre de documents i diverses fotografies referents a Pastor Díaz i la seva família, clouen aquest documentat estudi.

Maria BUIRA

Der Mainzer «Lullismus» im 18. Jahrhundert, von ANTON PH. BRÜCK. Mainz 1949. («Festschrift für Professor Dr. Dr. August Reatz» = «Jahrbuch für das Bistum Mainz 1949», 314-318.)

El lullisme maguntí del segle XVIII, que inicià la gran empresa de donar a l'estampa totes les obres llatines de Ramon Llull, deixà una petjada pregona en l'ambient local, sobretot en el medi eclesial. En són testimoni els estudis d'Adam Gottron, bibliotecari del Seminari de Magúncia, apareguts el primer quart d'aquest segle, que el Dr. Anton Ph. Brück acaba de reprendre en el mateix medi cultural. Per a les seves recerques, el Dr. Brück ha posat a contribució fons documentals no explorats fins ara, existents al Seminari i al Vicariat General de la Diòcesi i a l'Arxiu municipal, que li han permès de reconstruir gairebé tot el procés del lullisme maguntí des dels dies de Salzinger fins a la seva extinció a les darreries de segle.

L'autor comença amb una breu notícia de Salzinger i de la seva actuació a Düsseldorf, i exhuma el contracte d'impressió dels *Opera Lulli* i la renúncia posterior de l'impressor als seus guanys, per tal que Salzinger els destinés al projectat Institutum Lullianum, que a la seva mort havia de continuar l'edició fins a la fi. L'estudi es fa més dens a partir del trasllat de Salzinger a Magúncia per a continuar l'empresa sota el mecenatge de l'Arquebisbe, que li permet de publicar els tres primers volums. A la mort de Salzinger, l'Arquebisbe es fa càrrec de la seva herència, que és destinada íntegrament a l'edició. El Dr. Brück relata les vicissituds d'aquesta en mans de les diverses Comissions que succeïren Salzinger: Wolff i Kurhummel primer, que publicaren tres volums més; Schmitt i el mallorquí Miquel Fornés més tard, que publicaren els volums novè i desè. Criden molt l'atenció els tres projectes d'organització de l'Institutum Lullianum i els esforços de Schmitt per a convertir-lo en realitat. Ens assabentem, així mateix, que els volums setè i vuitè estigueren preparats per a l'edició; malauradament, la pèrdua d'uns protocols dels anys 1762 i 1763 impedeix de saber per quina raó no veïeren la llum.

Paral·lelament a l'activitat editorial de les Comissions, es desplega a Magúncia un moviment lullista que, en topar amb altres corrents doctrinals, origina algunes polèmiques. El Dr. Brück en descriu dues: la sostinguda entre Wolff i el jesuïta P. Froehling a propòsit de l'organització de l'ensenyament universitari, i la promoguda per l'ex-jesuïta Sebastian Krenzer amb la seva tendenciosa interpretació de la teologia lulliana en sentit leibnitzista, que donà lloc a les rectificacions del P. Honore Cordier. Per a coronament del seu estudi, l'autor exposa la minva del moviment lullista de Magúncia fins a la seva extinció a conseqüència de la Revolució francesa.